

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Radovana Suchánka a soudců Josefa Fialy a Jiřího Zemánka (soudce zpravodaje) o ústavní stížnosti stěžovatelky obchodní korporace **Synergent, s. r. o.**, sídlem Skutečská 1705/3a, Praha 6 – Řepy, zastoupené Mgr. Filipem Petrášem, advokátem, sídlem 2. května 7134, Zlín, proti rozsudku Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 16. května 2017 č. j. 12 C 290/2016-42, za účasti **Okresního soudu v Litoměřicích**, jako účastníka řízení, a obchodní korporace **GRIMAX, s. r. o.**, sídlem Kratochvílova 2659, Roudnice nad Labem, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

I. Rozsudkem Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 16. května 2017 č. j. 12 C 290/2016-42 bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Rozsudek Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 16. května 2017 č. j. 12 C 290/2016-42 se proto ruší.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Stěžovatelka se ústavní stížností domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí s tvrzením, že jí bylo porušeno její právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Okresní soud v Litoměřicích (dále jen „okresní soud“) rozsudkem ze dne 16. 5. 2017 č. j. 12 C 290/2016-42 zamítl žalobu, jíž se stěžovatelka (žalobkyně) domáhala po vedlejší účastnici řízení (žalované) zaplacení částky ve výši 6 038 Kč s příslušenstvím (výrok I.) a uložil jí povinnost nahradit vedlejší účastnici řízení náklady řízení (výrok II.). Žalovaná částka měla představovat sjednanou smluvní cenu ze Smlouvy o zveřejnění firmy a poskytnutí souvisejících služeb (dále též jen „smlouva“), jejímž předmětem měl být zápis prezentace vedlejší účastnice řízení na webových stránkách www.fuzeplus.cz na dobu jednoho roku. Okresní soud žalobu zamítl, neboť stěžovatelce se nepodařilo prokázat uzavření smlouvy, když jediný jí navržený důkaz k prokázání jejího tvrzení ohledně uzavření smlouvy – záznam telefonního hovoru, z něhož mělo vyplynout uzavření smlouvy – vyhodnotil jako nezákonný. Ohledně přípustnosti navrženého důkazu poukázal okresní soud na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2010 sp. zn. 29 Cdo 4007/2008 a náleží Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2006 sp. zn. I. ÚS 191/05 (N 161/42 SbNU 327; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou rovněž dostupná na <http://nalus.usoud.cz>), jejichž podstatou je podmínka souhlasu účastníka hovoru s provedením takového důkazu. Okresní soud na základě uvedeného vyslovil názor, že souhlas vedlejší účastnice řízení s monitorováním telefonního hovoru umožňuje pouze legální hlasitý odposlech (popř. i skrytý příposlech) v reálném čase, avšak nelze již pod něj zahrnout

pořizování zvukového záznamu, jehož smyslem není pouze zobrazování, sledování či dohlížení (monitoring), ale je zachycením a uchováním zvuku pro jeho pozdější použití, tedy zcela odlišná činnost, která podstatně zasahuje do práv volajícího. Souhlasem s monitorováním hovoru nelze nahradit souhlas s pořizováním a použitím zvukového záznamu. Vzhledem k tomu, že stěžovatelka k otázce uzavření smlouvy i po poučení podle § 118a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), nenavrhla žádné další důkazy (ostatní jí navržené důkazy se nevztahovaly k předmětné smlouvě), musela být žaloba zamítnuta pro neunesení důkazního břemene.

II.

Argumentace stěžovatelky

3. Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítá porušení svého shora uvedeného ústavně zaručeného práva na soudní ochranu. Nesouhlasí se závěry okresního soudu o neunesení důkazního břemene. Domnívá se, že monitorováním se rozumí také uchovávání zvukového záznamu, které má sloužit zejména k prokázání platného uzavření smlouvy. Vyslovuje přesvědčení, že souhlas jí byl vedlejší účastníci řízení udělen a nelze tak hovořit o nezákonnosti a nepřípustnosti tohoto důkazu. Nepřipuštěním navrženého důkazu bylo zasaženo do práva stěžovatelky na soudní ochranu.

III.

Vyjádření účastníka a vedlejšího účastníka řízení

4. Ústavní soud si vyžádal od účastníka a vedlejší účastnice řízení vyjádření k ústavní stížnosti a od účastníka řízení rovněž příslušný spis sp. zn. 12 C 290/2016.

5. Okresní soud jako účastník řízení ve vyjádření zcela odkázal na svoje rozhodnutí.

6. Vedlejší účastnice řízení se ve stanovené lhůtě k ústavní stížnosti nevyjádřila.

7. Vzhledem k tomu, že vedlejší účastnice se nevyjádřila a vyjádření účastníka řízení neobsahovalo žádné nové skutečnosti, nepovažoval Ústavní soud za nutné zasílat toto vyjádření stěžovatelce k případné replice.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

8. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí napadené v ústavní stížnosti, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný; stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), a ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*), když proti rozsudku okresního soudu nebylo odvolání přípustné.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

9. Ústavní soud není součástí soustavy soudů, nýbrž je soudním orgánem ochrany ústavnosti [čl. 83 a 91 odst. 1 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“)]; není povolán k instančnímu přezkumu jejich rozhodnutí. Jeho pravomoc podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy je založena výlučně k přezkumu toho, zda v řízení nebo rozhodnutími v nich vydanými

nebyla dotčena předpisy ústavního pořádku chráněná práva nebo svobody účastníka tohoto řízení, a zda řízení bylo vedeno v souladu s ústavními principy (zda je lze jako celek pokládat za spravedlivé).

10. Po prostudování ústavní stížnosti a vyžádaného spisu dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

11. Stěžovatelka v ústavní stížnosti vznáší v podstatě jediný argument, a to, zda postupem okresního soudu, který v řízení o zaplacení částky 6 038 Kč s příslušenstvím odmítl připustit stěžovatelkou navrhovaný důkaz záznamem telefonického rozhovoru pro jeho nezákonné pořízení, nedošlo k porušení ústavně zaručeného práva stěžovatelky na soudní ochranu.

12. I když si je Ústavní soud vědom, že v daném případě jde o bagatelní věc, která zpravidla nemůže dosáhnout ústavněprávní roviny, současně však vždy zdůrazňuje, že zákonem stanovená částka nemůže být absolutní či jedinou mezní hranicí pro připuštění ústavněprávního přezkumu tzv. bagatelních věcí. Proto v minulosti i u tzv. bagatelních věcí připustil ústavněprávní přezkum, to však ve výjimečných (excesivních) případech evidentní svévole orgánů veřejné moci vůči stěžovateli, kupř. když se orgán veřejné moci dopustil natolik zásadních pochybení, že v jejich důsledku nastala kolize se samotnou esencí určitého ústavně zaručeného základního práva, zpravidla práva na soudní ochranu [srov. např. náleze ze dne 17. 3. 2009 sp. zn. I. ÚS 3143/08 (N 59/52 SbNU 583)], přičemž tak Ústavní soud činil vždy s ohledem na intenzitu faktických (kvantitativních) dopadů na osobu stěžovatele, resp. na jeho majetkové poměry, příp. s ohledem na jiné okolnosti daného případu [srov. kupř. náleze ze dne 10. 4. 2014 sp. zn. III. ÚS 3725/13 (N 55/73 SbNU 89)]. Ústavní soud se domnívá, že stávající situace, kdy došlo k odmítnutí provedení důkazu s poukazem na jeho nezákonnost, představuje natolik závažné porušení práva na soudní ochranu, že je třeba jeho zásahu.

13. Ústavní stížnost je založena na nesouhlasu stěžovatelky s nepřipuštěním záznamu telefonického hovoru jako důkazního prostředku. Podle § 125 o. s. ř. mohou za důkaz sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, zejména výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny, ohledání a výslech účastníků. Stěžovatelka nesouhlasila s tím, že nebyl jako důkaz použit záznam telefonického hovoru, během něhož měla s vedlejší účastnicí řízení uzavřít smlouvu, jejímž předmětem měl být zápis prezentace vedlejší účastnice řízení na webových stránkách www.fuzeplus.cz na dobu jednoho roku, za což měla vedlejší účastnice řízení uhradit žalovanou částku.

14. Otázkou přípustnosti záznamů hovorů fyzických osob se Ústavní soud zabýval již několikrát, ačkoliv ve většině případů tomu bylo zejména v trestním řízení, a dovedl, že přípustnost takového důkazu je vždy nezbytné posuzovat též s ohledem na respektování práva na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí dle čl. 7 a čl. 10 odst. 2 Listiny. Provedení důkazu záznamem telefonického hovoru proti výslovnému nesouhlasu jednoho z účastníků hovoru pak Ústavní soud shledal rozporným s čl. 36 odst. 1 Listiny i v okresním soudem citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 191/05. Naopak Ústavní soud připustil důkaz záznamem soukromého rozhovoru bez vědomí všech jeho účastníků v případě jeho využití slabší stranou (zaměstnancem) v pracovněprávním vztahu [náleze ze dne 9. 12. 2014 sp. zn. II. ÚS 1774/14 (N 221/75 SbNU 485)]. V tomto nálezu Ústavní soud uvedl, že „[z]ákladním kritériem, jež má vést k rozhodnutí o použitelnosti či nepoužitelnosti záznamu rozhovoru pořízeného soukromou osobou bez vědomí nahrávané osoby jako důkazu v příslušném řízení, je poměrování chráněných práv a zájmů, které se v této soukromé sféře střetávají, a kde se stát stává arbitrem (zpravidla prostřednictvím soudu) rozhodujícím o tom, který z těchto zájmů bude v daném konkrétním střetu převažujícím. Hodnocení použitelnosti či nepoužitelnosti

takto opatřených (a státu předložených, předaných) informací se bude provádět podle norem procesních, které však jen vymezují pravidla pro to, jak zjistit náležitým způsobem skutkový stav a nalézt „materiální“ právo, tedy rozhodnout o vlastním předmětu sporu. Kromě okolností, za nichž byla taková nahrávka pořízena, bude rozhodující i význam právem chráněného či uznávaného zájmu, který je předmětem vlastního řízení, a možnosti, které měl účastník, uplatňující informace z nahrávky, k dispozici k tomu, aby získal takové informace jiným způsobem, než za cenu porušení soukromí druhé osoby.“

15. K problematice využití audionahrávek jako důkazního prostředku zaujal stanovisko i Nejvyšší soud např. v rozsudku ze dne 11. 5. 2005 sp. zn. 30 Cdo 64/2004, podle něhož hovory fyzických osob, ke kterým dochází při výkonu povolání, při obchodní či veřejné činnosti, zpravidla nemají charakter projevů osobní povahy; důkaz zvukovým záznamem takového hovoru proto není v občanském soudním řízení nepřijatelný. Nejvyšší soud tyto úvahy dále rozvinul v rozsudku 23. 6. 2010 sp. zn. 22 Cdo 3717/2008, v němž uvedl, že „[p]rovedení důkazu zvukovým záznamem může být přípustné. Přípustnost takto navrženého důkazu je nutno posuzovat vždy s ohledem na individuální okolnosti daného případu. Ustanovení § 11 a § 12 obč. zák. poskytují ochranu jen těm projevům fyzických osob, jež mají osobní povahu. Osobní povahu proto zpravidla nemají projevy, ke kterým dochází při výkonu povolání, při obchodní či veřejné činnosti.“ Z výše uvedeného se podává, že soudy v případech použitelnosti důkazních prostředků v podobě telefonických záznamů poměřovaly kolizi různých ústavně zaručených práv.

16. Vzhledem k té skutečnosti, že uplatňování základního práva či svobody jedním subjektem v sobě může nést i následky v podobě možného omezení či přímo střetu s jiným či stejným základním právem či svobodou, realizovaným odlišným subjektem, řešení těchto vzájemných střetů v rámci vyvažování obou s sebou vždy nutně nese riziko i nepřiměřeného omezení jednoho z nich v důsledku nadměrné preference druhého. Otázkou rozhodování sporů, v nichž dochází k tomuto střetu základních práv, se ve své judikatuře v minulosti opakovaně zabýval i Ústavní soud, přičemž zdůraznil, že „obecné soudy musí nejprve rozpoznat, která základní práva jednotlivých účastníků sporu jsou ve hře, a poté, s přihlédnutím ke všem rozhodným okolnostem daného případu, musí soudy rozhodnout tak, aby, je-li to možné, zůstalo zachováno z obou základních práv co nejvíce, a není-li to možné, pak dát přednost tomu základnímu právu, v jehož prospěch svědčí obecná idea spravedlnosti, resp. obecný princip“ [srov. např. náleze ze dne 16. 6. 2005 sp. zn. I. ÚS 353/04 (N 124/37 SbNU 563), či náleze ze dne 17. 2. 2010 sp. zn. I. ÚS 1737/08 (N 25/56 SbNU 273), pro doktrinální shrnutí judikaturních závěrů srov. např. Wagnerová, E. Úvod, in Wagnerová, E. a kol. Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 28n]. Takto vymezený princip zachování maxima z obsahu vzájemně si kolidujících základních práv, jež je mj. projevem ústavního příkazu obsaženého v čl. 4 odst. 4 Listiny, proto klade na postup a rozhodovací činnost obecných soudů při řešení sporů, v nichž se do vzájemného střetu (kolize) dostávají základní práva jejich účastníků, nezbytné požadavky, jejichž nerespektování může v konečném důsledku zatížit jejich rozhodnutí protiústavností, kdy je v důsledku neodůvodněné preference jednoho základního práva odepřena ochrana druhému, přestože obecné soudy jsou zavázány povinností (čl. 4 Ústavy) poskytnout i tomuto základnímu právu ochranu cestou výkladu a aplikace příslušných norem podústavního práva.

17. Jinými slovy vyjádřeno, obdobně jako omezení základního práva či svobody veřejnou mocí, tak i míra ochrany z její strany poskytnutá jednomu základnímu právu na úkor druhého, za situace, kdy se nacházejí ve vzájemné kolizi, musí s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu dostát požadavkům principu proporcionality a musí respektovat ústavní limity, vyjádřené v čl. 4 odst. 1 a 4 Listiny. V opačném případě by poskytnutí nepřiměřené

ochrany jednomu základnímu právu fakticky představovalo zásah do druhého základního práva, nepřipustně omezující či dokonce zcela znemožňující jeho realizaci.

18. Ústavní soud si je samozřejmě vědom, že v případě použití záznamu telefonického hovoru jako důkazního prostředku v průběhu soudního řízení může hrozit kolize s právem na ochranu soukromí (čl. 7 odst. 1 nebo čl. 10 odst. 2 a 3 Listiny), popř. s právem na ochranu listovního tajemství, resp. tajemství zpráv podávaných telefonem (čl. 13 Listiny). Ostatně na tuto skutečnost správně poukázal i okresní soud ve svém rozhodnutí, když rozpoznal, která z ústavně zaručených práv stojí proti sobě. Ústavní soud se nicméně domnívá, že okresní soud zvolil s ohledem na konkrétní okolnosti případu (viz níže) přístup příliš restriktivní a právu na ochranu soukromí, resp. právu na ochranu listovního tajemství, poskytl nepřiměřenou ochranu, v důsledku čehož došlo u stěžovatelky k porušení práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

19. V nyní posuzované věci byly okolnosti pořízení důkazního prostředku záznamem telefonického hovoru následující. Telefonický hovor se týkal obchodní nabídky stěžovatelky, jakožto poskytovatelky prostoru pro uveřejnění údajů na internetu, na uzavření předmětné smlouvy. Ve světle výše uváděné judikatury Nejvyššího soudu tedy nešlo o projevy soukromé povahy, nýbrž o komunikaci vedenou při provozování obchodní činnosti. Vedlejší účastnice řízení byla současně na začátku telefonického rozhovoru informována, že hovor, při kterém mělo dle tvrzení stěžovatelky dojít k uzavření předmětné smlouvy, je stěžovatelkou monitorován. Okresní soud takto předložený důkaz vyhodnotil jako nezákonný, neboť podle něj monitorování nezahrnuje rovněž uchování záznamu pro pozdější eventuální použití.

20. Jakkoliv lze chápat obavy z možného zneužití uchovávaných záznamů telefonických hovorů, Ústavní soud názor okresního soudu, že by mělo jít v daném případě o nezákonný, a tudíž nepřipustný důkaz, nesdílí. Jak již bylo uvedeno výše, soudní praxe, včetně judikatury Ústavního soudu, připustila provedení důkazu záznamem telefonického rozhovoru, který byl pořízen se souhlasem nahrávaného účastníka i v civilním řízení. V posuzované věci byl druhý účastník hovoru (vedlejší účastnice řízení) na začátku telefonického hovoru informován o tom, že hovor je monitorován. Samozřejmě je možné přikládat pojmu „monitorování“ různý jazykový význam. Například podle slovníku cizích slov [viz KRAUS, Jiří. Nový akademický slovník cizích slov: (A-Ž : studentské vydání). Vyd. 1., Praha: Academia, 2006, dotisk 2014] se pod pojmem „monitorování“ rozumí několikastupňový víceúčelový informační systém, činnost, která na základě systematického pozorování a analýz současného stavu objektu předpovídá jeho budoucí vývoj. Je tedy zjevné, že výklad provedený okresním soudem byl poměrně zúžený, neboť monitorování nemusí zahrnovat pouze sledování v reálném čase, nýbrž není vyloučeno ani jeho využití i pro budoucí potřeby. Navíc, tvrdila-li na jedné straně stěžovatelka, že o monitorování hovoru vedlejší účastnici informovala a na straně druhé vedlejší účastnice řízení oponovala, že nikdy žádný souhlas s použitím záznamu nedala, měl okresní soud připustit provedení tohoto důkazu přinejmenším k ověření těchto vzájemně si nekorespondujících tvrzení účastníků řízení.

21. Podle názoru Ústavního soudu v dané věci neobstojí ani argumentace okresního soudu ochranou listovního tajemství, resp. tajemství písemností a záznamů podle čl. 13 Listiny. Poměruje-li se na jedné straně právo na soudní ochranu a na druhé straně právo na ochranu soukromí, je třeba v tomto konkrétním případě dát přednost právu zakotvenému v čl. 36 odst. 1 Listiny. Nelze totiž přehlédnout, že komunikace se týkala obchodního případu mezi dvěma podnikatelskými subjekty a vedlejší účastnice měla o monitorování hovoru vědomost. Účelem provedení tohoto důkazu pak bylo právě prokázání toho, že došlo k uzavření smlouvy, jež byla předmětem hovoru. Nelze tedy uvažovat o tom, že snad měl tento důkaz zasahovat do soukromí jakékoliv osoby či měl být zneužit k jiným účelům. Z pohledu

Ústavního soudu nepřekračuje provedení důkazu záznamem telefonického hovoru, jehož předmětem měla být obchodní nabídka, nepřijatelnou míru kontextuálního zásahu do základního práva na ochranu soukromí. Toto je podle názoru Ústavního soudu dostačující pro použitelnost takového důkazního prostředku v soudním řízení. Druhou věcí pak samozřejmě zůstává, jakým způsobem okresní soud vyhodnotí, zda k samotnému uzavření předmětné smlouvy na základě telefonického hovoru nakonec skutečně došlo. Toto však teprve bude předmětem zkoumání okresního soudu.

22. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud stěžovatelčině ústavní stížnosti vyhověl a napadené rozhodnutí zrušil podle § 82 odst. 1, odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu. Ústavní soud rozhodl bez ústního jednání, neboť dospěl k závěru, že od něj nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 27. února 2018

Radovan Suchánek
předseda senátu